

Maaseutuelinkeinojen työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2020–2021

Maaseutuelinkeinojen työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2020 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2021 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2021 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2022 alkuvuodesta. Tarkistetut suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2020		2021	
	koko tutkinto	tutkinnon osat	koko tutkinto	tutkinnon osat
Maatalousalan perustutkinto	794	8301	770	8534
Maatilatalouden osaamisala	273		254	
Maatalousteknologian osaamisala	5		58	
Eläintehdön osaamisala	456		457	
Turkistalouden osaamisala	59		1	
Ei tietoa	1		1	
Maatalousalan ammattitutkinto	64	437	129	602
Agrologistiikan osaamisala			1	
Maatalouslomittamisen osaamisala	4		9	
Maatalousteknologian hyödyntämisen osaamisala	6		8	
Maatilan hoitamisen osaamisala	8		22	
Mehiläistarhauksen osaamisala	13		59	
Seminologin osaamisala	2			
Sorkkien hoitamisen osaamisala	2		4	
Tuotantoeläinten hoitamisen osaamisala	25		27	
Ei tietoa	4			
Maatalousalan erikoisammattitutkinto	4	28	0	18
Agroautomaation hyödyntämisen osaamisala				

Lomitustyön johtamisen osaamisala				
Maatalouden vesitalouden osaamisala				
Maatilan johtamisen osaamisala	4			
Maatilayrityksen esimiehenä toimimisen osaamisala				
Tuotantoeläinten lisääntymisen osaamisala				
Tuotantoeläintilan terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisen osaamisalan				
Turkistilan johtamisen osaamisala				
Maaseudun kehittämisen erikoisammattitutkinto	8	28	4	16
Yhteensä	870	8794	903	9170

* Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 tietojen osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 tietojen osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät näy ko. taulukossa eivätkä sisällä taulukossa oleviin määriin.

Tavoitteena tutkinnon osia /tavoitteena koko tutkinto

Perustutkinnossa on lähinnä koko tutkinnon suorittaminen tavoitteena. Ammattitutkinnossa on myös melko suuri määrä pelkän tutkinnon osan tai osien suorittajia. Erikoisammattitutkinnon tavoitteena on pääsääntöisesti koko tutkinnon suorittaminen.

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Tutkintojen suoritukset ja valmistuminen ovat voineet pitkittyä, koska kaikkia näyttöjä ei ole verkon kautta voinut toteuttaa koronavuoden aikana. Arvioijat eivät ole voineet aina mennä myöskään paikan päälle. Toimikunnan toimialaan kuuluvia tutkintoja on ollut siirtymäajalla, jolloin vertailuja aiemmin suoritettuihin tutkintojen määriin on haastavaa tehdä. Lisäksi opiskelijamäärät vaihtelevat suhdanteiden mukaisesti. Opiskelijamäärät eivät olekaan tasaisia vuodesta toiseen. Isoja aloittavia opiskelijaryhmiä ei tarvita joka vuosi. Työllistyminen on huomioitava. Tutkinnon osien suorittaminen erillisinä on myös täsmäkoulutuksen näkökulmasta hyvä asia.

Suoritusmäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia vuoden 2018–2019 tietoihin. Opiskelijat ovat voineet suorittaa loppuun siirtymäajalla olevat tutkintonsa ja myös koronatilanne on voinut vaikuttaa asiaan, nimenomaan tämän toimikunnan toimialaan kuuluvien tutkintojen osalta. Esimerkiksi näyttöympäristöön ei ole voinut mennä ja kokonaan etänä on voinut olla haasteita suorittaa koko tutkinnon osa.

Pelkkiä tutkinnon osia suoritetaan paljon. Suorittajat keskittyvät vain tarvittavaan osaamiseen. Kaikkiaan tutkinnon osia on suoritettu mm. Maatalousalan ammattitutkinnossa 602. Näistä 115 on naudan (tai lampaan/vuohen) tilasiemennykseen. Kun lasketaan sika mukaan, on pelkästään tilasiemennys tutkinnonosia 168/602 eli noin 30 %.

Maatalousalan ammattitutkinnon suorittaneita on huolestuttavan vähän vuonna 2021. Näistäkin mehiläistarhauksen osaamisalaa oli suorittanut 59, kun kokonaismäärä oli 129. Eli varsin marginaalinen täsmäkoulutus on kyseessä.

Maatalousalan erikoisammattitutkintoja ei ole suoritettu, ainoastaan erikoisammattitutkinnon tutkinnon osia. Toimikunnalle herää kysymys, että eikö maatalous kiinnosta työllistymismielessä?

Marginaalisesti suoritettut tutkinnot ja osaamisalat

Osaamisaloja suoritetaan vaihtelevasti. Osaamisalojen opiskelijamäärät myös vaihtelevat vuosittain. Koulutuksen järjestäjät seuraavat osaamisaloja ja opiskelijoiden määriä. Työelämässä on myös hyvin vaihteleva tarve työntekijöistä. Luvuista ei voi siis vetää johtopäätöksiä.

Tutkintojen järjestäminen

Aktiiviset koulutuksen järjestäjät / järjestämisluvat

Tutkinto	Järjestämisluvat	Aktiiviset järjestäjät
Maatalousalan perustutkinto	39	30
Maatalousalan ammattitutkinto	28	17
Maatalousalan erikoisammattitutkinto	6	1
Maaseudun kehittämisen erikoisammattitutkinto	9	2

* aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2020 tai 2021 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrässä

Järjestämislupien määrässä ei ole juurikaan tapahtunut suuria muutoksia entiseen.

Tutkintojen järjestäminen

Tutkintojen järjestämisluvat ovat kuvattu yllä olevassa taulukossa.

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Maatalousalan perustutkintoa suoritetaan monessa eri oppilaitoksessa. Suurimmat suoritusmäärät oppilaitoksissa, joissa opetusta myös pieneläinpuolella.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Koulutusta järjestetään kattavasti joka puolella Suomea. Kielellisestikin näyttää olevan tutkintotasolla maantieteellinen kattavuus.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikan jakautuminen

Tutkintojen osalta näyttää siltä, että näytöt ovat pääosin suoritettu työpaikalla, mutta yhdistelmiä työpaikka ja oppilaitosta löytyy myös. Esimerkiksi erikoisammattitutkinnoissa on edelleen ”ei tietoa”, mutta johtunee siitä, että opiskelijat ovat saaneet tutkinnon osan tunnustettua.

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päättökysely)

Ammattitutkinnoista on annettu keskiarvona 4,6, perustutkinnoista 4,4, erikoisammattitutkinnoissa Maaseudun kehittämisen erikoisammattitutkinto 4,7.

* opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 1.7.2019 – 31.12.2021. Arviointiasteikko 1–5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä

Pohdintoja

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Kaksikantaisuus toteutuu melko hyvin, mutta Koski-tiedoissa on vielä Ei tietoa-kohtia. Nämä johtuvat koulutuksen järjestäjien opiskelijahallintajärjestelmistä, jotka eivät ole vielä täysin korjattu. Näihin voi myös löytää muitakin syitä, joten oppilaitoksia pyydetään tarkistamaan omat käytäntönsä.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle

Koulutuksen järjestäjillä on omia näyttöympäristöjä, muun muassa maataloja, joissa opiskelija voi osoittaa osaamisensa. Lisäksi opiskelijat ovat usein vasta aloittelijoita, joita on vaikea lähettää maataloilille. Myös työturvallisuuden vuoksi ei voi lähettää opiskelijoita työelämään, esimerkiksi Työskentely maatalousalalla -tutkinnon osan osalta.

Koulutuksen järjestäjien tiloissa järjestetään näytöt tutkinnon osissa Työskentely maatalousalalla ja Maaseutuyrittäminen. Maaseutuyrittäminen on haastava toteuttaa työelämässä, koska se vaatii kirjallisen materiaalin laadintaa ja liiketoimintatietoja, jotka eivät olisi luottamuksellisia ja joita on vaikea saada yrityksistä. Vierailukäynnillä todettiin, että työskentely maatalousalalla -tutkinnon osan näyttöä suoritetaan oppilaitosympäristössä, koska se on ensimmäinen tutkinnon osa ja sillä varmistetaan opiskelijoiden osaaminen ennen kuin he lähtevät oppilaitoksen ulkopuolelle hankkimaan osaamista. Aikaisemmin tätä on järjestetty tiloilla, mutta maatalousyrittäjiltä tulleen palautteen perustella näytöt ovat siirretty opetusmaatilalle. Maaseutuyrittäminen -tutkinnon osan näyttöä suoritetaan oppilaitosympäristössä, koska maaseutuyrittämisen näyttö on projektioppiminen (tapahtuman rakentaminen) sekä alan yrityksen perustaminen, liiketoimintasuunnitelman ja kannattavuuslaskelman laatiminen. Muissa tutkinnon osissa perusteltuna syynä ovat esimerkiksi mukautetut tutkinnot.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Näyttöympäristöt soveltuvat osaamisen osoittamiseen pääosin hyvin. Näyttöympäristön löytäminen tiettyihin tutkinnon osiin voi olla vaikeaa. Vierailukäynnillä kerrottiin, että näyttöpaikat pyritään valitsemaan niin, että näytössä voidaan osoittaa osaaminen kaikissa tutkinnon perusteiden mukaisissa ammattitaitovaatimuksissa ja arvioinnin kohteissa. Tarvittaessa näyttöä täydennetään suullisilla haastatteluilla tai kirjallisilla tehtävillä. Opiskelija tekee opettajan ja työelämän edustajan ohjauksessa näyttösuunnitelman, jossa kuvataan, missä työtehtävissä ja miten kukin ammattitaitovaatimus/arvioinnin kohde osoitetaan.

Toimikunta pohti yleisesti myös kotitilojen käyttämistä näyttöympäristönä. Tässä tulee arvioijien osalta muun muassa hallintolain esteellisyyssasiat huomioida.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Toimikunnalle ei ole saapunut vuosina 2020 ja 2021 oikaisupyynnöitä käsiteltäväksi.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmissa näyttöympäristöjen valinta kuvataan siten, että etsitään näyttöympäristöjä, jotka soveltuisivat osaamisen osoittamiseen. Vuonna 2020 ja 2021 osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat olivat vielä hyvin kirjavia.

Vierailukäynnillä todettiin, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma tulee päivittää Opetushallituksen tietosisällön pohjalta yhdeksi asiakirjaksi, josta ilmenee, kuka tekee, miten tehdään, mihin kirjataan ja miten tiedotetaan. Tietosisältö on vähimmäisvaatimus, jota koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa. Toteuttamissuunnitelman tulisi sisältää koulutuksen järjestäjän päättämät yleiset osaamisen arvioinnin menettelytavat, mutta suunnitelmassa voidaan kuvata tätä tarkemminkin osaamisen arvioinnin toimintatapoja. Toteuttamissuunnitelman tulisi olla arjen työkalu, jota opettajat, ohjaajat ja osaamisen arvioijat käyttävät opiskelijan osaamisen arvioinnissa. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on seurata toteuttamissuunnitelman toimivuutta ja tarvittaessa muuttaa suunnitelmaa ja toimintatapoja. Tämä tietosisällön ohje ei toteuttamissuunnitelmassa toteudu kaikilta osin.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Henkilökohtaistamiseen liittyvien väittämien keskiarvot olivat opiskelijapalautteessa hyvät.

Hyvät käytännöt

Hyvinä käytänteinä nähdään muun muassa sähköisten alustojen ja järjestelmien käyttö, esimerkiksi kun pohditaan, milloin opiskelija on valmis osaamisen osoittamiseen, eli näyttöön.

Vierailukäynnillä todettiin, että oppilaitoksella on pyrkimys jatkuvaan toiminnan kehittämiseen. Tästä esimerkkinä ovat uudet toimintatavat kuten HOKS-dialogialusta, mikä yksinkertaistaa HOKS-prosessia ja antaa näin opiskelijalle paremmat edellytykset ymmärtää tutkinnon muodostumista. Tätä osaamisprosessia täydentää erillinen ohjelma, jonka kautta määritellään opiskelijan osaamisen edistyminen. Laaja ja monipuolinen työelämäyhteistyö sekä panostukset ohjaukseen ovat myös vahvuustekijöitä. Henkilöstön sitoutuneisuus ja motivaatio välittyi vierailukäynnin yhteydessä.

Yleistettävänä havaintoina myös, että näytöt tehdään pääosin vakiintuneissa työpaikoissa. Koulutuksen järjestäjällä on hyvänä käytäntönä myös kattavat kumppanuusverkostot. Hyvänä nähdään myös, että työelämäyhteistyö on monipuolista.

Hyvään käytäntöön kuuluu, että laatu- ja kehittämistyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Näin ollen kerätään ja seurataan sekä työelämältä että opiskelijoita saatua palautetta ja hyödynnetään sitä.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa

Osaamisen hankkiminen ja osaamisen arviointi menevät joiltakin osin ristiin. Näytön tarkka ajankohta ei aina ole ollut selvillä, eli milloin varsinainen näyttö toteutuu käytännössä. Tässä yhteydessä mainitaan jatkuva näyttö. Työelämätoimikunta on yleisesti pyytänyt tai kehottanut kiinnittämään huomiota siihen, että näyttöjen arviointi toteutuu laissa säädetyllä tavalla. Osaamisen hankkiminen ja osaamisen osoittaminen tulee pitää erillään toisistaan ja toteuttaa näyttö erillisenä. Arvioinnissa tulee ottaa selkeämmin huomioon arvioinnin kaksikantaisuus. Vastuu arvioinnista on sekä opettaja- että työelämäarvioijalla, mihin tulisi kiinnittää huomiota myös arviointikeskustelussa. Oppilaitosympäristössä järjestettävissä näytöissä toteuttamissuunnitelman mukaan arvioijina toimii kaksi opettajaa tai kaksi muuta

oppilaitoksen edustajaa, mikä ei ole lain hengen mukaista. Kahden opettaja-arvioijan käyttämiseen ammatillisten tutkintojen osalta tulee olla erityinen syy.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Tutkinnon osien tavoitteena on edelleen lähinnä koko tutkintojen suorittaminen, mutta jossakin määrin myös kiinnostusta pelkkien yksittäisten tutkintojen osien suorittaminen. Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet (YTOt) voivat vaikuttaa perustutkintojen suoritusmääriin. Toimikunnan havaintojen mukaan on hyvin haastavaa monelle aikuisopiskelijalle suorittaa YTOja, pelkällä kauan aikaa sitten suoritetulla peruskoulutodistuksella. Perustutkinto saattaa jäädä suorittamatta. Digitalisaation kehittyminen toisaalta tuonut osaamistarpeita.

Ammatillisen koulutuksen reformissa pohdittiin myös mahdollisuutta integroida yhteisiä tutkinnon osia ja niiden osa-alueita (YTOja) ammattiaineisiin. Tämä sinänsä hyvä tavoite ei kuitenkaan ole aina toiminut käytännössä.

Varttuneempien opiskelijoiden osalta YTOjen pakollisuus ei ole aina tuntunut hyvältä ratkaisulta ja aika usein ne katsottiin kokonaisuudeksi, joka asettaa esteen koko tutkinnon suorittamiselle. YTOjen suorittaminen on kannatettava asia, mutta se ei kuitenkaan aina palvele sitä yritystoimintaa, joka tarvitsee nopeasti ammattihenkilöitä töihin. Erityisesti vanhemman sukupolven osalta on haluttu YTOjen kautta vähentää eroavuuksia henkilöiden osaamisen välillä, mikä on nähty jossakin määrin väkinäiseltä. YTOjen suorittamista on pyritty tekemään joustavammaksi erilaisilla alustoilla toteutettavilla verkko-opinnoilla. Pyrkimys joustavaan toteutukseen on hyvä asia koska "aikuiskoulutettavien" opinnot ja työelämän yhteensovittaminen on usein haastavaa.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Perusteet ovat olleet suhteellisen toimivia, mutta oppilaitoksilla on jatkuvana haasteena saada hyviä työssäoppimispaikkoja työelämävastaavuuden saavuttamiseksi. Merkillepantavaa on myös se, että suuri määrä valmistuneista ei työllisty. Tämä ei kuitenkaan johdu siitä, etteikö tutkinto olisi työelämävastaavaa, vaan pikemminkin siitä, että opinnot koetaan enemmänkin harrastetoiminnan vahvistamisena. Myöskään työpaikkojen mahdollisuudet työllistää eivät välttämättä kohtaa aloituspaikkojen ja valmistuneiden määrän suhteen.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Valinnaisten aineiden toteuttaminen on usein haasteellista, vaikka tutkinnon osat kuuluisivatkin tarjottaviin valinnaisiin. Taustalla on esimerkiksi vähäinen opiskelijamäärä, jolloin valittavaa tutkinnon osaa ei voida toteuttaa tai eri osaamisalojen lukujärjestysten yhteensovittaminen.

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai ammattitaidon osoittamistavoissa

Työelämällä saattaa olla tarvetta lisäohjeistuksiin koulutuksen järjestäjän puolelta liittyen näyttöihin ja tutkinnon osien arviointiin. Osa arviointikoulutuksesta annettu työelämän hoidettavaksi.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Vierailukäynnillä todettiin, että oppilaitos toivoisi enemmän päätäntävaltaa tai joustoa tutkinnon perusteisiin. Koettiin, että paikallisuus pitäisi pystyä ottamaan tarkemmin huomioon, esimerkiksi jäätelön valmistus tai tilateurastamo.

Yleisiä pohdintoja työelämäpalautteesta (työpaikkaohjaajakysely)

Henkilökohtaistamiseen ja näyttöihin liittyvät kysymykset näyttivät pääasiassa hyviltä. Ammattitutkinto on saanut hiukan paremmat keskiarvot verrattuna perustutkintoon. Toimikunta näkee, että on hyvä pyytää kyseessä olevaa palautetta työpaikkaohjaajilta. Toimikunta näkee myös tärkeänä, että koulutuksen järjestäjät reagoivat saatuun palautteeseen.